

Tíðargrein

Olaf Olsen

Tilfeingisgjøld og loyvi at fiska

Pressan ger nógv burtur úr ósemjuni um fiskivinnu-politikkin. Tað er kanska ringt at vita, hvussu stór ósemjan er millum politikkarar.

Tað virkar eitt sindur løgið at leggja bæði útlendingum og føroyingum forðingar fyri at virka í vinnuni í Føroyum, serliga nú tað hoyrist so nógv sum kanska ongantið fyrr um, hvussu nógvur peningur skal nýtast bæði til hetta og hitt.

Hvat eiga vit at ansa eftir?

At nokta útlendingum at eiga nakað sum helst í føroysku vinnuni, forðar ikki fyri strámonnum. Um onkur føroyingur letur seg freista, so er lítið fyri, at hann ger avtalu við útlendingar, um teir eiga nakað ella einki í einari føroyskari fyrirøku. Tað, sum eg haldi, er sera neyðugt, er, at føroyingar sita sjálvir á söluni, tí eg haldi, at tað kann siggjast í teimum londum, sum ikki eru væl fyri búskaparliga, og sum selja rávørna í landinum til útlendskar fyrirøkur, at tey útlendsku feløgini hava ov lætt við at seta prísir fyri rávørna soleiðis, at tað verður goldin ein løn til tey lokalu, sum tey so dánt klára seg við, og tann vinningur, sum annars er at fáa, liggur eftir hjá teimum útlendsku sölufyrirøkunum. Men hetta er heldur ikki lætt at verja seg fyri, men eigur at havast í huga.

Dømi um aðrar fortreytir

Á Falklandsoyggjunum í Suður-atlantshavi liva tey av, umframt at selja nakað av ull, at selja útlendskum fyrirøkum rættindi at fiska í teirra sjóðki, sum er heilt stórt, og tey, sum bert eru millum 2.000 og 3.000 íbúgvir á oyggjunum, hava ikki møguleikar fyri at fiska sjálvi, so tað kann vera rætt av teimum at umsita fiskiskapin soleiðis, men vit, sum hava (enn) bæði fólkíð og útgerðina, skulu sjálvandi ikki gera sum tey.

Neyðugt at økja um framleiðsluna og virðið á henni

At leggja gjøld á loyvi til at virka og fiska er so heilt burtur við, um hugsast skal um at fáa mest møguligt avkast til samfelagið til at rinda fyri tann almenna raksturin. Stórt sæð tað einasta, sum kann gerast, er at fáa víðkað og vaksið um ta framleiðslu, sum kann koma frá nýskapandi virði, og tann møguleikan minskar ein um,

um gjøld verða løgd upp á forkant. At nýta heitið Fólksins Ogn sum undanførslu fyri at gera tað, er bert fyri at nøkta tey, sum misunna teimum, sum tað møguliga kann gangast væl hjá eina tíð.

Fólksins ogn

Nakrir politikkarir hava nýtt heitið: Samfelagsliga Skapt Virðir, áðrenn hetta nýggja heitið: Fólksins Ogn kom fram, til at grundgeva fyri, at tað almenna skuldi hava ein part av einum vinningi, men tað var

av einum vinningi, sum fyrst var staðfestur. Nú var eg sjálvur við til at koma við heitinum Fólksins Ogn. Vit vóru 4 í einari nevnd, sum arbeiddu við at finna út av, hvussu løgtingið kundi hava rætt til at regulera fiskiskapin, og vit fingur at vita, at um løgtingið skuldi fáa tann juridiska rættin til tess, so mátti tað samtykkjast við løgtingslóg. Hetta hevði einki við tað at gera, at nú skuldi hvør føroyingur eiga sín part av fiskinum undir Føroyum.

Við sama rætti kundi fólksins

ogn verið so mangt annað. Hví skulu hús á ávísu økjum kosta nógv meir enn á øðrum økjum, hóast tey kunnu byggjast fyri umleið sama prís? Í summum norsku býum (kanska alla staðni í Noregi?) er avmarkað tal av loyvum til at koyra leigubil. Tað ger, at prísir á leigubilum er ikki altíð tað, sum bilurin kostar vanliga, men alt eftir, hvussu eftirspurningur er eftir loyvum at koyra. Í einum stórbýi í Kina (eg haldi, tað er í Shanghai), har kosta nummarplátarnar meira enn bilarnir, tí tað sleppa ikki fleiri bilar á veginar. Osfr. Í nøkrum londum hevur alt verið fólksins ogn, og tað gav ikki framgongd, hvørki fyri rík ella fátøk.

Sleppur eingin framat fiskivinnuni?

Tað verður sagt upp í saman, at eingin sleppur framat í fiskivinnuni, tí loyvini eru ogn hjá teimum, sum eru inni. Eg haldi, at tey seinastu árin hava so nógv fiskiskip skift eigara og navn, at tað hevur verið torført at fylgt við. Nú minnist eg kanska ikki líka væl sum fyrr, men eg haldi ikki, at tað er bara tí.

Hvussu skal skattast?

Tey samfelagsskaptu virðini og vinningur annars hava verið skattað, og tað eru tey flestu samd um, at so má vera, men vit vita, at tað er mark fyri, hvussu hart virðir kunnu skattast, um tað skal geva nakað. Vit vita, at 0 % í skatti gevur ongan skatt, og vit vita eisini, at 100 % í skatti heldur ikki gevur nakran skatt, og so skal metast við skili, um hvar skattaprosentið skal liggja, fyri at tað skal geva sum mest, tvs at tað ikki liggur so høgt, at tað gongur út yvir hugin at forvinna nakað, og heldur ikki so lágt, at tað gevur ov lítið til at reka eitt samfelag sum okkara.

um sølu av fiskiloyvum, snúgv seg um. Men hava vit hoyrt nógv til tey, hesa tíðina prátið um grundleggjandi broytingar í fiskivinnuni hevur verið frammi? Alt ov lítið, um vit yvirhøvur hava hoyrt nakað til tey. Eg havi so onki hoyrt frá hesum bólk í landsins útvarpi.

Objektivt ella ei?

Kringvarpið er sum sagt ein almennur stovnur, sum virkar við almennum pengum. Eitt er at búskaparfrøðingurin ger viðmerkingar til ymisk mál – í hesum førum uppskotið um rullandi fiskiloyvi – og eitt annað er ein framhaldssøga við viðmerkingum frá bú-

skaparfrøðingunum, uttan at nakar úr vinnuni, sum talan er um, sleppur fram at mikrofonini.

Vit fingur eina ferð ein spurning í søgutímanum á studentaskúlanum. Er hendan søgubókin orduliga objektiv? – vit vóru næstan øll á einum málið um, at

tað mátti hon vera. Men síðani ger ein skilagóður næmingur í flokkinum vart við seg. Ja? sigur lærarin. Rithøvundurin kann, sjálv um skrivningarlagið er objektivt, velja sær ymisk søgulig mál og ymisk sjónarmið úr heimssøguni; á tann hátt kann hon vera eitt sindur

misvísandi.

Men eg skal ikki skíra leiðsluna hjá kringvarpinum at hava valt sær ein bólk í samfelagnum at gera viðmerkingar til hetta fiskivinnu-uppskotið hjá Fólka-flokkinum. Men eg vil ið hvussu er minna á, at fiskimaðurin hevur minst líka

góðar eginleikar at gera viðmerkingar sum ein búskaparfrøðingur, hóast viðmerkingarnar verða ymiskar.